

Психологічний комфорт являється обов'язковою складовою інноваційного клімату та демократизації управління в відділах бібліотеки. Процес сплочення персоналу шляхом колегіальних обговорень, корпоративних заходів, конкурсів творчості, аукціонів ідей дозволяє покращити психологічний клімат. Колегіальні заходи надають можливість виявити та розглянути альтернативні варіанти, вибрати найбільш прийнятні з них, визначити пріоритети та першочергові завдання впровадження інновацій.

Поступова реалізація намічених завдань дозволяє сформувати та підтримувати «інноваційний клімат» в відділах рідких книг бібліотек, націлювати колектив на прогресивні зміни, посилює бажання співробітників не зупинятися на досягнутому, а прагнути до вдосконалення своєї компетенції.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЦИФРОВИХ РЕСУРСІВ

С.А. Шахова, наук. б-ка
Нац. ун-ту «Юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого»

Управління збереженням цифрових об'єктів з урахуванням розвитку навчальних та наукових інтересів суспільства є особливо актуальним. Воно пов'язано не тільки з фізичним збереженням даних, а й з гарантією можливості їх використання в майбутньому. При цьому особливо важливу роль мають поняття інтеграції та достовірності даних.

У цифрову епоху бібліотеки мають більше можливостей для розкриття своїх ресурсів, у тому числі рідкісних і цінних видань, завдяки новим інформаційним технологіям. Зокрема, одним зі способів збереження культурної спадщини та створення умов для надання широкого доступу до фондів бібліотек є оцифрування книг і формування веб-контенту. Створення цифрової форми будь-якого унікального видання буде забезпе-

чувати впорядковану організацію, відбір, сортування і зручний пошук необхідної інформації в зібраннях.

Широкі можливості при цьому відкриваються для фондів рідкісних видань, оскільки тільки зараз з'являється можливість забезпечення загального доступу до книг, який раніше було обмежено з тих чи інших причин (ветхість, тільки для фахівців і т.ін.). Тепер же електронна версія є стопроцентною копією паперового оригіналу, за винятком хіба що шорсткості й запаху сторінок, і може постати перед очима зацікавленого читача в будь-якому кінці Землі.

Так може бути. Щоб це стало реальністю, необхідно виробити оптимальну систему нових підходів, методів, розробку відповідної стратегії, що має забезпечити збереження і доступ до цифрової інформації.

У зв'язку з цим останнім часом у світовому бібліотечному співтоваристві з'явилася низка ініціатив, спрямованих на збереження цифрових матеріалів.

Так, Європейська комісія протягом років фінансує великомасштабні проекти по збереженню цифрової спадщини. У Німеччині створена експертна бібліотечна мережа NESTOR для розробки методик і рекомендацій щодо збереження цифрових ресурсів та навчання працівників бібліотек. У США Бібліотекою Конгресу розроблена і прийнята Програма збереження цифрової спадщини. В Росії розроблено Концепцію "Національна електронна бібліотека". Створенням корпоративних сховищ цифрових матеріалів займаються Литва, Чехія і т.п. У 2003 р. організацією ЮНЕСКО були прийняті Хартія про збереження цифрової спадщини та розроблені Національною бібліотекою Австралії "Рекомендації щодо збереження цифрової спадщини". Збереження інформації є одним з пріоритетних напрямків програми ЮНЕСКО "Інформація для всіх" на 2008-2013 рр.

В Україні затверджено Державну цільову національно-культурну програму створення єдиної інформаційної бібліотечної системи "Бібліотека-XXI", метою якої є підвищення ефективності використання і забезпечення доступу до документів, що зберігаються у бібліотечних, архівних та музейних фондах, шляхом створення єдиної інформаційної бібліотечної системи.

Програмою передбачено крім усього іншого створення елементів комплексної системи захисту інформації та забезпечення зберігання даних на основі вітчизняних та світових технологій.

У країні створенням електронних копій рідкісних книг займаються відділи наукових бібліотек практично за власною ініціативою. Через це відсутні єдині підходи до сканування джерел, обробки, зберігання та подання інформації. Все це може призвести до того, що величезні обсяги виконаної роботи виявляться марними з наступних причин.

По-перше, формат подання електронної копії може бути несумісним із існуючими міжнародними стандартами. Або якість виконаної електронної копії виявиться недостатньо високою.

По-друге, накопичені матеріали можуть бути втрачені в результаті руйнування носія інформації. Якщо не відпрацьована система резервного копіювання інформації (електронні архіви, репозитарії), то така ситуація стає дуже вірогідною.

Можливо також і інше. Робота з оцифрування книжкових пам'яток без відповідної взаємодії та обміну даними між учасниками процесу обов'язково призведе до виникнення масивів інформації недоступних. Втрата інформації може також відбутися навіть у результаті технічного прогресу, коли оновлення програмного і апаратного забезпечення часом призводить до несумісності інформаційних матеріалів, створених за старими технологіями з новими інформаційними системами. Старіння програмного і апаратного забезпечення веде до втрати інформації або функціональності файлів в їх оригінальному форматі.

Найбільш яскравою ілюстрацією можливості таких негараздів є історія з оцифруванням у Великій Британії "Книги Судного дня". У 1986 р. з ініціативи Бі-Бі-Сі вельми оригінальним чином відзначалося 900-річчя знаменитого документа "Книга Судного дня" – багатотомного зводу результатів першого всеанглійського перепису населення, проведеного в XI ст. за указом Вільгельма Завойовника. Було вирішено виготовити високотехнологічну версію подібного документа – інтерактивні відеодиски з різноманітною інформацією про життя британців в кінці XX ст. На двох 12-дюймових лазерних дисках були укла-

дені дані про 250 тис. місць у Британії, 25 тис. карт, 50 тис. ма-
люнків і фотографій, 3 тис. таблиць, 60 хв відеороликів і ніким
не підрахована кількість слів тексту.

В інформаційному наповненні унікального документа в
цілому взяло участь близько мільйона дорослих та дітей, а на
повний перегляд всіх даних однією людиною знадобилося б
близько семи років. Найгірше виявилось в тому, що для роботи
з дисками був створений спеціальний мікрокомп'ютер вартістю
близько 5 тис. фунтів стерлінгів. Замовлень на такі машини на-
дійшло всього кілька десятків, і працездатних апаратів практи-
чно не залишилося.

Попросту ж кажучи, потерті та місцями подряпані лазер-
ні диски 15-річної давнини ні на чому було прочитати, а гігант-
ський об'єм цікавої для нащадків інформації знаходився під за-
грозою повного зникнення. Щоб іронія ситуації стала особливо
зрозумілою, слід згадати, що оригінал “Книги Судного дня”
майже тисячолітньої давності по цю пору зберігається в архіві
Public Record Office в прекрасному стані й доступний для озна-
йомлення.

Спільній команді вчених англійського університету в
Лідсі й американського Мічиганського університету вдалося
прочитати електронну версію знаменитої Книги Судного дня.
Ученим довелося емулювати програмну і апаратну частини
комп'ютера BBC Місго виробництва англійської компанії Acorn
і прочитати дані з двох лазерних дисків.

Ця робота стала частиною проекту CAMiLEON, який
покликаний детально вивчити аспекти збереження архівів та
іншої інформації в цифровому вигляді.

Забезпечення збереження інформації припускає вико-
нання таких процедур, як:

- ♦ перевірка наявності необхідного обладнання та архі-
вації версій програмного забезпечення, необхідного для досту-
пу до змісту ресурсів, що зберігаються в фондах;
- ♦ упереджувальна конверсія цифрових даних не рідше
одного разу на п'ять років;
- ♦ перезапис на інші носії при переході на використання
нових технічних засобів;

- ♦ постійний моніторинг нових технічних засобів, апаратного та програмного забезпечення для їх своєчасного оновлення та архівації;

- ♦ розробка нормативної документації.

Таким чином, техніко-технологічне та організаційне рішення проблеми збереження цифрових об'єктів людської пам'яті передбачає вироблення нових підходів, методів, розробку стратегії, що забезпечує збереження і доступ до цифрової інформації.

ПРАВО НА ДОСТУП ДО БІБЛІОТЕЧНИХ ФОНДІВ В ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВІК: ДОСВІД ЄС, ШВЕЙЦАРІЇ ТА США

В. М. Крижна, Нац. ун-т “Юрид. акад.
України ім. Ярослава Мудрого”

У наш час обсяг інформації стрімко зростає. Це призводить до потреби швидкого і зручного доступу до неї. Уміння зорієнтуватися в потоці інформації і своєчасно скористатися отриманими знаннями дає значні переваги.

Одним із джерел інформації традиційно є книга. Якщо проаналізувати історію, то кожного разу з появою нового технічного пристрою (радіо, телебачення, комп'ютерів тощо) висловлювалися опасіння з приводу витіснення книг. Однак вони не справджувалися, а відбувалося лише розширення можливих носіїв інформації. Саме це обумовило появу в користувачів інформації вибору, а традиційна книга на паперовому носії має своїх прихильників і продовжує посідати почесне місце серед існуючого різнобарв'я джерел інформації.

Цим пояснюється потреба в бібліотеках. Сьогодні кількість виданих книг зростає. Завдяки формуванню бібліотечних фондів різні покоління мають можливість ознайомитися з книгами певних епох, прослідкувати історію видавничої справи, зміну поглядів, цінностей та пріоритетів тощо.